

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"מ 11-03-46300 עיאש נ' עירית חיפה

בפני כב' השופט רון סוקול

העותרת

~~ע"י ב"כ עו"ד מירב פלח-לב~~

נגד

עירית חיפה
ע"י ב"כ עו"ד טל בלוד

המשיבה

פסק דין

1. עתירה לביטול חיובי הארנונה שהוטלו על העותרת ולביטול הליכי הגביה שננקטו כנגדה. העתירה עוסקת בחובות ארנונה שהצטברו במשך שנים ארוכות בגין החזקת דירה ברחוב יד לבנים 210/7 (להלן "הדירה"). הדיון מתמקד בטענת העותרת כי חלק מהחוב התיישן ובטענתה כי הינה זכאית לפטור מלא מתשלום הארנונה.

רקע

2. העותרת ילידת 1935, קטועת יד עוד מימי מלחמת העולם השנייה, מתגוררת בדירה מזה שנים ארוכות. העותרת היתה נשואה למר ניסים עיאש שהלך לעולמו בשנת 1998. הדירה שבה התגוררו בני הזוג הינה דירה בבעלות חברת שקמונה ומושכרת לעותרת. בחברת שקמונה רשום בעלה של העותרת כשוכר.

3. מצבה הרפואי של העותרת בשנים האחרונות הינו ככי רע והיא נזקקת לסיעוד צמוד. על פי המסמכים הרפואיים שצורפו, העותרת מתקשה לתפקד בכוחות עצמה, הליכתה מוגבלת, מתקשה בדיבור וסובלת ממחלות כרוניות קשות.

4. לגרסת העותרת, כל עוד היה בעלה המנוח בחיים, הוא טיפל בתשלומים השונים לרבות בתשלומי הארנונה. בעלה אף הגיש בקשות לקבלת הנחה ופטור מתשלומי הארנונה.

לגרסתה, לאחר פטירתו של בעלה המנוח, פנתה לעירייה, המציאה מסמכים על מצבה הרפואי והכלכלי והבינה כי הינה פטורה מתשלום הארנונה.

5. בשנת 2010 החלה העירייה לנקוט כנגדה בהליכי גביה. בין היתר הוטל עיקול על כספי פיצויים שקבלה העותרת מממשלת צרפת בשל היותה נכה ממלחמת העולם השנייה.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"מ 11-03-46300 עיאש נ' עיריית חיפה

חוב הארנונה בגינו ננקטו הליכי הגביה עמד על סך של כ-250,000 ₪. מדובר בחוב שנצבר במשך שנים רבות. לא ברור מתי החלה יתרת החוב להצטבר, אולם ברור כי החוב החל להצטבר עוד לפני שנת 1995 (במסמכי העירייה מופיעה בתחילת שנת 1995 יתרת חוב מועברת משנים קודמות).

6. בעתירתה בתיק זה טוענת העותרת כי יש לבטל את חיובי הארנונה שבגינם החלה העירייה לנקוט בהליכי גביה. העותרת מבססת טענתה על שתי טענות מרכזיות – התיישנות חוב הארנונה; וזכותה לקבלת פטור או לפחות הנחה בשיעור 90%.

7. המשיבה מתנגדת לטענות העותרת וטוענת כי החוב לא התיישן, שכן נשלחו לעותרת דרישות תשלום וננקטו כנגדה וכנגד בעלה הליכי גביה. עוד נטען כי העותרת הודתה בחוב במכתב שנשלח בשמה בחודש 4/2010. ביחס לדרישה להנחה נטען כי העותרת אינה זכאית להנחה רטרואקטיבית. כן נטען כי בעבר אושרו לעותרת ובעלה הנחות, אולם מאחר ולא שילמו את חובותיהם הן בוטלו.

דיון והכרעה

התיישנות

8. שאלת התיישנותם של חובות ארנונה גררה בעבר דיונים רבים. לאחרונה דן בית המשפט העליון בהרחבה בטענת התיישנותם של חובות ארנונה (רע"א 187/05 נסייר נ' עיריית נצרת עילית (ניתן ביום 20/6/10)). באותו מקרה עלתה שאלת התיישנות חובות ארנונה אל מול הליכי גביה מינהלית שנקטה העירייה מכוח פקודת המיסים (גביה) ופקודת העיריות.

בסופו של יום קבע בית המשפט כי הרשות אינה רשאית לגבות חובות ארנונה שהתיישנו. כבי השופטת ד' ברלינר שכתבה את פסק הדין העיקרי מציינת בין היתר:

תכלית הסדר הגבייה המינהלי היא להקל על הרשות בהיבטים שונים של הזמן והעלות הכרוכים בנקיטת הליכים אזוריים רגילים. לצורך כך פטר המחוקק את הרשות מהחובה לאשר את זכותה בפסק דין והעמיד לעזרתה אמצעי אכיפה שונים. לכך אין דבר וחצי דבר עם שאלת ההתיישנות. ההתיישנות, על אף היותה נטועה במישור הדיוני, אינה טענה טכנית. היא מבקשת לאזן בין האינטרס של התובע והנתבע בנוגע להשפעה שיש למעבר הזמן בין מועד היווצר הזכות לבין המועד בו מימושה נתבע. היתרון שבחר המחוקק להעניק לרשות במישור האכיפה, על ידי קביעתם של הסדרי גבייה מינהליים, אינו צריך להשפיע על איזון זה.

כבי השופטת אי' פרוקציה הגיעה לאותה מסקנה, תוך שהיא מבחינה בין סיווג הליכים השייכים לתחום האזרחי- הכפופים לדין ההתיישנות, לבין הליכים השייכים לתחום המינהלי- הכפופים לדיני השיהוי. לדעתה תחום המס שייך לתחום האזרחי ועל כן היא מציינת:

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"מ 11-03-46300 עיאש נ' עיריית חיפה

28. ככלל, בתביעות בענייני ארנונה מתקיימים הרציונלים העיקריים שביסוד ההתיישנות האזרחית בתביעות בעלות אופי כספי. לרשות ניתן פרק זמן של שבע שנים לממש את תביעתה; הנישום רשאי לצפות כי בחלוף התקופה לא ייחשף עוד לתביעה לתשלום הכסף; ואשר לאינטרס הציבורי – אמנם, חסימת תביעת הרשות בטענת התיישנות פוגעת באינטרס הציבורי לממש את גביית המס במלואה; עם זאת, עוצמת הפגיעה אינה עומדת כנגד שיקולי היציבות והוודאות המושגים בהחלת תקופת ההתיישנות האזרחית על תביעות הרשות למימוש הגבייה.

29. תוצאה זו, לפיה התביעה לתשלום ארנונה כפופה להתיישנות האזרחית, מתיישבת עם התפיסה הכללית העולה מתוך חקיקת המס בישראל והפסיקה הקשורה בה, לפיה תביעות לתשלום מס או להשבתן כפופות בדרך כלל לתקופת ההתיישנות אזרחית. אכן, בחוקי מס רבים קיימות הוראות התיישנות ספציפיות, בעיקר ביחס לתביעות להשבת מס ששולם ביתר או בחסר, אולם לעתים גם ביחס לקביעת השומה עצמה. כך למשל, בפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] (בעיקר סעיפים 145, 169-159); בחוק מסים עקיפים (מס ששולם ביתר או בחסר), התשכ"ח-1968 (בעיקר סעיפים 1, 2 ו-7); בחוק מס רכוש וקרן פיצויים, התשכ"א-1961 (בעיקר סעיף 56); בפקודת המכס (בעיקר סעיפים 150 ו-154); ובחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1976 (בעיקר סעיפים 532-534) (וראו דניאל פרידמן דיני עשיית עושר ולא במשפט כרך ב, 876-885 (מהד' שניה, 1998)). הימצאותם של הסדרי התיישנות ספציפיים מצביעה אף היא על שיוכם הענייני של חוקי המס לדין ההתיישנות האזרחי, להבדיל מהשיהוי המינהלי.

9. אין חולק כי דרישת התשלום האחרונה שנשלחה לעותרת בשנת 2010, ואשר בעקבותיה ננקטו הליכי הגביה, מתייחסת לחובות ארנונה שהצטברו על פני תקופה ארוכה, לפחות משנת 1995. לטענת העירייה היא נקטה במשך השנים בהליכי גביה, ולכל הפחות החלה בהליכי הגביה בשנת 2005. הליכים אלו עוצרים לטענתה את מרוץ ההתיישנות.

10. כאשר עסקינן בהליכי גביה מנהלית רואים בנקיטת הליכי גביה כהגשת תביעה העוצרת את מרוץ ההתיישנות. עם זאת על מנת לקבוע שמרוץ ההתיישנות נעצר בשל נקיטת הליכי הגביה יש לברר האם אכן ננקטו הליכי גביה שכאלו. זאת ועוד, אם ננקטו הליכי גביה שלא הגיעו לידיעת העותרת ברי שאין בהם די כדי לעצור את מרוץ ההתיישנות.

11. מעיון במסמכי העירייה מתברר כי הדרישות משנת 2005, 2008, 2009 נשלחו לדירת העותרת והונחו בתיבת הדואר. אין ראייה כי נמסרו לעותרת או למי מטעמה.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"מ 11-03-46300 עיאש נ' עירית חיפה

רק בחודש 12/09 נערך ביקור בבית העותרת ובוצע עיקול מיטלטלין. משמע, רק במועד זה (8/12/09) בוצעו הליכי גביה שהובאו לידיעת העותרת ומכאן שכל חוב ארנונה הקודם ליום 8/12/02 (7 שנים לפני מועד העיקול) התיישן.

12. העירייה טוענת גם כי ביום 18/4/10 נשלח בשמה של העותרת מכתב לעירייה ובו דרישה לביטול חוב. מכתב זה מהווה, כך לטענתה, הודאה בחוב במובן סעיף 9 לחוק ההתיישנות, התשי"ח-1958. טענה זו דינה להידחות.

סעיף 9 הנ"ל קובע:

הודה הנתבע, בכתב או בפני בית-משפט, בין בתוך תקופת ההתיישנות ובין לאחריה, בקיום זכות התובע, תתחיל תקופת ההתיישנות מיום ההודאה; ומעשה שיש בו משום ביצוע מקצת הזכות, דינו כהודאה לענין סעיף זה. בסעיף זה, "הודאה" - למעט הודאה שהיה עמה טיעון התיישנות.

בעקבות פסק הדין בע"א 1017/91 פסח משה נ' הכפר הירוק (ניתן ביום 1/4/96) קבעו בתי המשפט בשורה ארוכה של פסקי דין כי הודאה בקיום זכות שיכולה להביא לחידוש תקופת ההתיישנות צריכה להעיד על כך כי הנתבע מודה בקיומה של הזכות. יתירה מזו, "על המסמך להעיד על כך שהנתבע הודה בכל העובדות הנדרשות כדי לבסס באופן ברור זכות זאת, כך שניתן יהיה לקבוע כי הנתבע מודה, לא רק בעובדות, אלא גם בקיום הזכות" (רע"א 9041/03 בטחיש נ' מדינת ישראל (ניתן ביום 16/8/05)) (ראה גם ע"א 1017/91 לעיל).

13. עיון במכתב (נספח "ו" לתשובה) מגלה שאין בו הודאה בזכות. להיפך, העותרת רושמת כי מעולם לא ידעה כי קיים חוב. בקשה לביטול החוב אינה מעידה בהכרח על הודאה בחוב, ומהמסמך עולה כי העותרת אינה מודה בחוב ובקשתה לביטול באה על רקע טענה כי אינה חייבת ולא על בסיס הודאה בחוב.

מכאן שאין במכתב מיום 18/4/10 כדי לשנות את התוצאה לעניין התיישנות החובות.

הנחה או פטור מתשלום

14. העותרת מבקשת לקבוע כי הינה זכאית לפטור מתשלום ארנונה או הנחה משמעותית וכי יש להחיל את ההנחה גם על חיובי הארנונה שטרם התיישנו. העותרת מציינת כי הינה זכאית להנחה בשל מצבה הבריאותי, גילה, מצבה הכלכלי והיותה נכה כמוגדר על פי חוק נכי רדיפות הנאצים, התשי"ז-1957.

העירייה מצידה טוענת כי העותרת לא הגישה בקשות להנחה בכל השנים שחלפו ולכן אחרת את המועד להגשת בקשה להנחה כעת. העותרת יכלה להגיש בקשה לגבי שנת המס השוטפת בלבד.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"מ 46300-03-11 עיאש נ' עיריית חיפה

עוד נטען כי אין די בטענות העותרת כדי לקבוע את זכאותה להנחה. עם זאת העירייה מאשרת כי בשנת 1996 ניתנה לעותרת ובעלה הנחה בארנונה, אלא שזו בוטלה הואיל והחייבים לא שילמו את יתרת הארנונה כנדרש על מנת לזכות בהנחה.

15. מכוחו של סעיף 12 לחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשנ"ג-1992 (להלן "חוק ההסדרים") הותקנו תקנות הסדרים במשק המדינה (הנחה מארנונה), התשנ"ג-1993. התקנות הן שמסדירות את ההנחות והפטורים מארנונה שרשות מקומית רשאית להעניק. התקנות קובעות שורה של עילות להענקת הנחות, קובעות הסדרים להגשת בקשות, הסדרים לגבי זכאות ממספר מקורות וכי'.

תקנה 2 לתקנות הסדרים במשק המדינה (הנחה מארנונה), התשנ"ג-1993 קובעת כדלקמן:

"מועצה רשאית לקבוע הנחה מסכום הארנונה הכללית שהוטלה באותה שנת כספים על מחזיק בנכס שנתקיימו לגביו אחד התנאים כמפורט להלן, בשיעורים שפורטו להלן:..."

מהוראה זו אנו למדים כי על המבקש הנחה להצביע בכל שנה כי הינו זכאי לאותה הנחה. לעיתים הזכאות מתבססת על מצב קבוע, כמו נכות רפואית, שאז ניתן לקבוע הנחה גם לשנים נוספות ללא צורך בהגשת בקשות מחודשות, אולם לעיתים העילה להענקת הנחה עשויה להשתנות משנה לשנה ועל כן תידרש בדיקה בכל שנה מחדש.

כך או כך התקנות אינן מאפשרות לרשות להעניק הנחה רטרואקטיבית, דהיינו אינן מאפשרות להעניק הנחה לגבי שנות מס שהסתיימו. יתירה מזו, מתן הנחה עשוי להיות מותנה בתנאים שונים ובמיוחד התנאי הקבוע בתקנה 20 לתקנות, לפיו אם לא תשולם יתרת הארנונה עד תום שנת המס, תבוטל ההנחה.

16. העותרת טענה כי מכוח אותו עיקרון לפיו רשאית עירייה בנסיבות מתאימות לדרוש ארנונה רטרואקטיבית, כך ניתן לחייבה להעניק הנחה רטרואקטיבית. הקבלה זו אינה במקומה, שכן השיקולים בהטלת חיוב רטרואקטיבי הינם שונים לגמרי מהשיקולים במתן הנחות ואין ללמוד מהם גזירה שווה.

17. העותרת טוענת גם כי הינה זכאית להנחה בשל טעמים שונים לרבות היותה נכה מימי מלחמת העולם השנייה, אולם במסגרת ההליך הנוכחי לא הציגה את כל הנתונים הנדרשים לקביעת זכאותה. לפיכך ברי כי ההליך הנוכחי אינו מתאים לקביעת זכאות להנחה בארנונה אלא זו צריכה להיבחן על ידי ועדת ההנחות, על פי בקשה שתוגש לה ולאור הנתונים והמסמכים שיובאו בפניה.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"מ 11-03-46300 עיאש נ' עיריית חיפה

18. הקביעה כי ההליך הנוכחי אינו מתאים לחיוב העירייה להעניק לעותרת הנחה מתשלום ארנונה באופן רטרואקטיבי אינו סוף פסוק. סעיפים 338, 339 לפקודת העיריות קובעים הוראות בדבר מחיקת חובות, לרבות חובות ארנונה. בחוזר מנכ"ל משרד הפנים 4/2001 נקבעו הוראות פרטניות בדבר מחיקת חובות. בסעיף 2.א לנוהל נקבע:

2.א מחיקת חובות של יחיד

תותר מחיקתם רק אם החייב עומד בתנאים שנקבעו בתקנות ההסדרים במשק המדינה (הנחה מארנונה) התשנ"ג- 1993 (להלן: תקנות ההנחה מארנונה)

(1) חובות ארנונה שנוצרו בתקופה בה החייב היה זכאי להנחה עלפי תקנות ההנחה מארנונה, וההנחה לא נוצלה (אי הגשת בקשה / אי תשלום יתרת ארנונה בשנת הכספים). המחיקה תהיה בשעור שבו ניתן לתת הנחה לפי תקנות ההנחה מארנונה.

משמע, העותרת רשאית לפנות לוועדת ההנחות ולבקש מחיקת חובות בשל אותם נימוקים שהיו מזכים אותה בהנחה אילו הייתה מגישה את בקשות ההנחה במועד. יש להניח כי אם תוגש בקשה שכזו ישקלו כל השיקולים הרלבנטיים, לרבות העובדה כי העותרת סמכה על אי קבלת הודעות דרישה והניחה כי הינה פטורה מתשלום בשל מצבה.

הפטור מעיקול

19. העותרת טוענת גם כי לא ניתן לעקל את הכספים המופקדים בחשבונה בהיותם כספי תגמולים המשולמים לה על פי חוק נכי רדיפות הנאצים, הפטורים מעיקול (סעיף 11 לחוק). טענה זו דינה להידחות שכן לכאורה כלל לא מדובר בתגמולים על פי החוק האמור אלא בתשלומים שמשלמת לעותרת ממשלת צרפת. לא ברור מהי עילת התשלומים והאם מדובר בכספי פיצויים או שמא פנסיה או תקבול מסוג אחר. בכל מקרה בהעדר כל בסיס לטענה כי אין לעקל את הכספים האמורים הבקשה בעניין זה נדחית.

סוף דבר

20. בשים לב לכל האמור אני קובע כי כל חובות הארנונה שהצטברו לחובת העותרת בגין התקופה הקודמת ליום 8/12/2002 התיישנו.

העירייה תערוך חישוב מחודש של יתרת החוב בהתאם לאמור ותשלח לעותרת דרישה חדשה תוך 30 יום. לעותרת תינתן אפשרות, תוך 30 יום לאחר מכן, לבקש את מחיקת החובות כאמור לעיל.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"מ 11-03-46300 ע"א ש נ' עיריית חיפה

מובהר בזה כי העיקול על הכספים יצומצם ליתרת סכום החוב שתחושב מחדש. כמו כן מובהר כי עד מתן החלטה בבקשה שתגיש העותרת למחיקת החובות, או עד חלוף המועד להגשת הבקשה במקרה שלא תוגש, יעוכבו כל הליכי הגבייה הננקטים כנגד העותרת.

העירייה תשלם לעותרת הוצאות הליך זה שהתקבל באופן חלקי בלבד, בסך של 3,000 ₪. סכום זה יישא הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהיום ועד לתשלום המלא בפועל.

ניתן היום, ח' טבת תשע"ב, 03 ינואר 2012, בהעדר הצדדים.

